ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

20.5.2024

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: HE 46/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Älykkään liikenteen verkosto ITS Finlandin lausunto koskien hallituksen esitystä laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Älykkään liikenteen verkosto ITS Finland ry kiittää mahdollisuudesta lausua vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien tieliikenneajoneuvojen tukemista koskevan lain muuttamisesta.

ITS Finland toimii digitaalisen liikenteen ja kuljetuksen kehittämisen yhteistyöfoorumina kooten hallinnon, tutkimuksen ja elinkeinoelämän toimijat yhteen. ITS Finland on voittoa tavoittelematon asiantuntijaverkosto, johon kuuluu lähes 100 jäsenorganisaatiota, joissa työskentelee yli 30 000 työntekijää. Yhdistyksen tavoitteena on edistää liikenteen digitalisaation ja liikenteen uusien palvelujen toteuttamisen yleisiä edellytyksiä sekä tehdä tunnetuksi tieto- ja viestintätekniikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

ITS Finland toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Liikennejärjestelmän muuttaminen päästöttömäksi on liikennesektorin suurin haaste ja toimintamallien muuttaja. Se koskettaa kaikkia liikennejärjestelmän osapuolia ja tulee vaikuttamaan paitsi liikenteeseen, myös mitä suuremmissa määrin niin kotitalouksien arkeen, elinkeinoelämän kilpailukykyyn kuin valtiontalouteenkin.

Liikenteen päästötavoitteissa onnistuminen määrittää hyvin pitkälti Suomen päästötavoitteiden saavuttamisen, ja tällä hetkellä vaikuttaa vahvasti siltä, että päästötavoitteiden saavuttaminen vaatii paljon enemmän konkreettisia toimia kuin nyt on näköpiirissä. Suomessa, ja varmaan aika monessa muussakin maassa, on ajateltu sähköistymisen pitkälti ratkaisevan päästöhaasteet. Käytännössä kuitenkin reilun kolmen miljoonan polttomoottoriajoneuvon korvaaminen sähköisillä on hidas ja kallis urakka. Ja pelkkä ajoneuvojen sähköistäminen ei edes riitä, vaan joudumme samalla synnyttämään kansallisen latausinfrastruktuurin, joka toivottavasti syntyy pitkälti markkinaehtoisesti ja yksityisen sektorin investointien voimin. Kokonaisuutena puhutaan kuitenkin parin vuosikymmenen ja kymmenien miljardien urakasta.

Eli kokonaisuuden näkökulmasta katsottuna nyt lausuttavana oleva lakimuutos vaihtoehtoisilla käyttövoimilla olevien ajoneuvojen hankkimisen tai muuntamisen tukemiseksi on liikennejärjestelmän päästöttömyyden näkökulmasta tärkeä, mutta päästövaikutuksiltaan ja myös tukisummiltaan varsin pieni. Sillä on kuitenkin oma merkityksensä yksittäisten toimijoiden muuntautumisessa kohti päästötöntä liikkumista ja sen avulla voidaan edistää erilaisten edelläkävijöiden kokeiluja vaihtoehtoisiin käyttövoimiin siirtymiseksi.

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

20.5.2024

Lain muuttaminen

Lakiehdotuksen yleisenä tavoitteena on edistää vaihtoehtoisten käyttövoimien liikennekäyttöä ja siten edesauttaa liikenteen päästövähennysten saavuttamista.

Esityksen tavoitteena on muuttaa ajoneuvojen hankintatukilakia vastaamaan uudistettua EU:n valtiontukilainsäädäntöä eli de minimis -asetusta. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa kaasukäyttöisten paketti- ja kuorma-autojen tukeminen 1.7.2024 jälkeen. Tavoitteena on mahdollistaa kaasukäyttöisen paketti- ja kuorma-auton hankintatuen myöntäminen ilman kansallisia rajoituksia, jolloin tukea voisi saada yrityksen toimialasta ja ajoneuvon käyttötarkoituksesta riippumatta.

Esityksen tavoitteena on lisäksi palauttaa lakiin mahdollisuus kaasu- ja etanolikonversioiden muuntotukiin. Kaasu- ja etanolikonversioiden tukemisen tavoitteena on mahdollistaa käyttövoimasiirtymä myös sellaisille kotitalouksille ja yrityksille, jotka eivät ole hankkimassa uutta vähäpäästöistä autoa.

ITS Finland pitää itsestään selvänä, että vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annettu laki on linjassa EU:n valtiontukisäännösten kanssa, ja että laki muutetaan vastaamaan EU:n valtiontukilainsäädännön eli de minimis -asetuksen muutoksia.

Potentiaalia vaihtoehtoisille käyttövoimille on lähinnä raskaammassa liikenteessä, johon lakimuutoksenkin tukielementit on aivan oikein suunnattu. Lakimuutoksen täytäntöönpanossa osoitetut tukieurot ovat kuitenkin asian tärkeyteen peilattuna varsin vaatimattomia. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa tulisi ylipäänsä hyvin tarkkaan pohtia, mihin tukieurot kannattaa suunnata. Eli kannattaako ne suunnata ajoneuvojen hankintatukiin vai vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraan, mukaan lukien sähkölataus. Jakeluinfra syntyy vilkkaammille alueille varmastikin markkinaehtoisesti, mutta meillä on runsaasti alueita, joilla markkinaehtoiset toimijat eivät saa investoinnilleen riittävää tuottoa. Näkemyksemme mukaan tässä ei ole kuitenkaan ns. ”joko-tai” -tilanne vaan ”sekä-että” -tilanne eli tarvitsemme sekä hankintatukia että tukia jakeluinfraan.

Liikenteen päästökehitys ei ole tällä hetkellä polulla, joilla päästöt puolittuisivat vuoteen 2030 mennessä. Vastoin yleistä olettamaa, päästötavoitteet eivät ole tavoitteita, vaan kansainvälisiin sopimuksiin perustuvia velvoitteita. Mahdollisista sopimusvelvoitteiden rikkomisesta voi mainehaitan lisäksi tulla jopa yllättävän kallis lasku – hiilidioksiditonnin hinta on kymmenessä vuodessa kasvanut lähes 3000 %:a. Kun samanaikaisesti meillä on kansallisia haasteita hiilinielujen kanssa, voi lopputulema olla taloudellisesti yllättävän raskas. Nyt kokonaisuus on vielä jotenkin omissa käsissä, mutta aikaa ei ole liikaa eikä nyt olisi varaa hidastaa tahtia vaan pikemminkin päinvastoin. Tänään päästöjen vähentämiseen investoitu euro maksanee itsensä takaisin moninkertaisena tulevina vuosina – ja myös päinvastoin eli tänään säästetty euro tullee maksettavaksi moninkertaisena tulevina vuosina.

Lopuksi

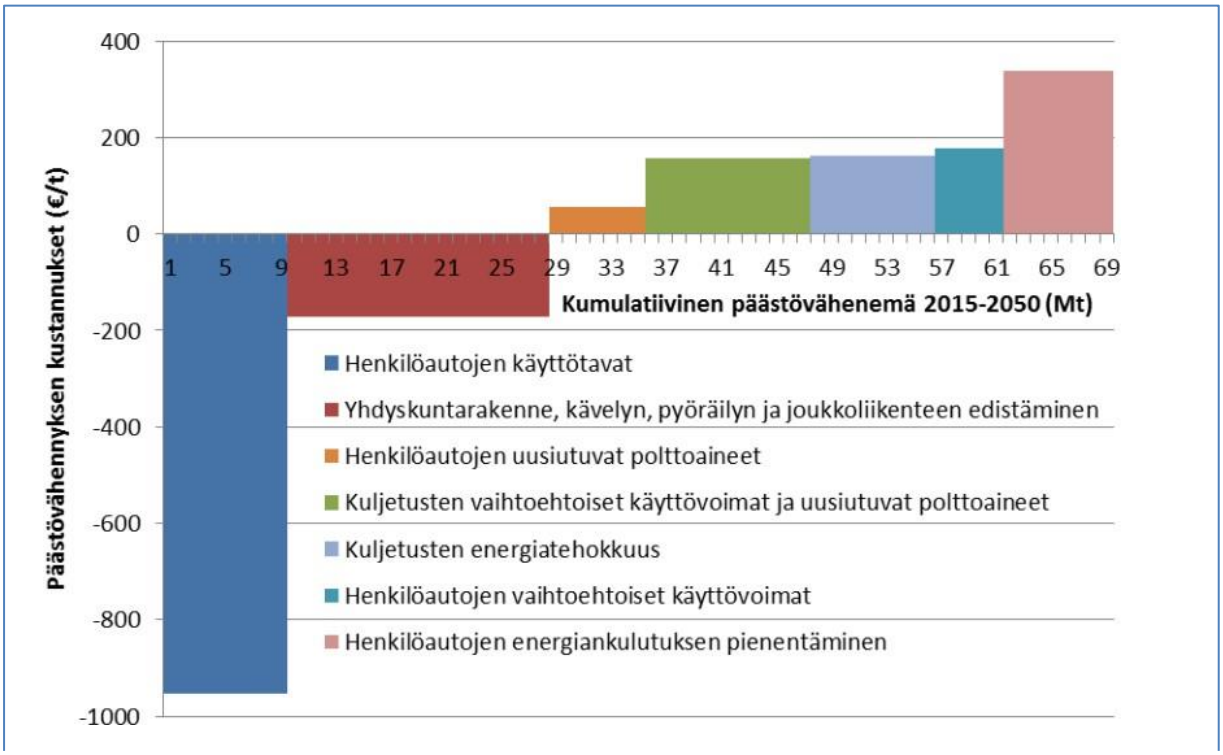
ITS Finland on peräänkuuluttanut myös muiden keinojen laajempaa hyödyntämistä päästötavoitteisiin pääsemiseksi. Suunnitelmissa ei pitäisi keskittyä ainoastaan liikenteen käyttövoimiin, vaan myös liikennejärjestelmän tehokkuuteen ja tuottavuuteen. Erityisesti kaupunkiseuduilla käyttövoimien uudistamisen lisäksi tulee keskittyä kestävän kulkumuotojakauman aikaansaamiseen. Tarvitsemme panostuksia joukkoliikenteeseen ja aktiiviliikkumiseen sekä kiertotalouden mukaisiin yhteiskäyttöisiin liikenteen palveluihin. Liikenteen sähköistymisen suuri potentiaali on sähköpyörissä, jotka tekevät kaikista kaupungeista ja kaupunkiseuduista potentiaalisia pyöräilykaupunkeja. Tarvitsemme panostuksia myös datan hyödyntämiseen yhteen toimivien matka- ja kuljetusketjujen mahdollistamiseksi.

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

20.5.2024

Ja tietysti on hyvä pitää mielessä, että loppujen lopuksi kyse on aina rahasta. Seuraava kuva Ilmastopaneelin raportista ”Tarve, tottumukset, tekniikka ja talous – ilmastomuutoksen hillinnän toimenpiteet liikenteessä.” antaa suuntaa eri toimenpiteiden kustannustehokkuudesta. Raportti on vuodelta 2015 eli on jo hieman vanha, mutta antaa kuitenkin ajattelemisen aihetta päätöksentekijöille.

Kuva. Liikenteen päästövähennystoimenpiteiden kustannuskuva

Liikenteen sähköistyminen on tärkein tiedossa oleva keino liikenteen päästöjen alentamiseksi ja poistamiseksi. Sähköistymisen tukeminen on ollut perusteltua, mutta pelkkä polttomoottoriautojen korvaaminen sähköautoilla ei ole se systeeminen muutos, jolla maapallon kantokyky pelastuu. Tarvitsemme laaja-alaisia toimia päästövelvoitteiden saavuttamiseksi. Nykykehityksellä olemme jättämässä muiden velkojen lisäksi myös päästövelat tuleville toimijoille hoidettavaksi. Nuo päästövelat voivat osoittautua tulevaisuudessa hyvin kalliiksi kuitattaviksi, jos niitä nyt ylipäänsä pystyy kuittaamaan.

Kyseessä oleva hallituksen esitys sisältää hyviä askeleita liikenteen päästötavoitteiden osalta, mutta rehellisyyden nimissä niiden vaikuttavuus päästöihin jää varsin vaatimattomaksi.

Kunnioittavasti,

Marko Forsblom
ITS Finland ry